

Priročnik za odvetnike, ki delajo z otročkimi žrtvami v kazenskih postopkih

Maria Doichinova
Center for the Study of Democracy

Projekt FOSTER - Fostering Child-Friendly Legal Environments through collaborative networks
(101160568 – FOSTER – JUST-2023-JACC-EJUSTICE)

Rezultat D3.3, Child friendly justice guides - Guide for Lawyers Working with Child Victims in Criminal Justice Proceedings (Priročnik za odvetnike, ki delajo z otroškimi žrtvami v kazenskih postopkih)

Avtor: Doichinova Maria, Center for the Study of Democracy

Marec, 2026

Izražena stališča in mnenja so izključno stališča in mnenja avtorja oziroma avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske komisije – Generalnega direktorata za pravosodje in potrošnike. Niti Evropska unija niti organ, ki je dodelil sredstva, ne odgovarjata zanje.

To delo je objavljeno pod licenco [Creative Commons Attribution NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Vsebina

Vsebina.....	3
Postati pravni strokovnjak, ki upošteva otrokove potrebe: Vodnik za odvetnike, ki delajo z otroki žrtvami v kazenskih postopkih	4
Uvod.....	4
Preoblikovanje pravnega razmišljanja: od formalnega zavedanja do strukturne pozornosti	5
Sodelovanje na nov način: pravica do zaslišanja kot proces	6
Travma, spomin in interpretacija dokazov	7
Znanstveno raziskovanje in kakovost postopkov	8
Meddisciplinarna usposobljenost kot zaščita pravic	9
Strukturna ranljivost in enakost pred zakonom.....	10
Etične napetosti pri zastopanju otrok: lojalnost, neodvisnost in strokovne veščine	11
Zaključek.....	12

Postati pravni strokovnjak, ki upošteva otrokove potrebe: Vodnik za odvetnike, ki delajo z otroki žrtvami v kazenskih postopkih

Uvod

Projekt FOSTER odgovarja na vztrajno strukturno vrzel pri izvajanju pravic žrtev v Evropski uniji: spoznanje, da zakonodajni napredek ni vedno privedel do dosledne prakse, ki upošteva otroke v kazenskih postopkih. Čeprav Direktiva 2012/29/EU določa minimalne standarde glede pravic, podpore in zaščite žrtev ter vsebuje posebna varovala za otroke žrtve, raziskave in strokovne izkušnje kažejo na neenako izvajanje v državah članicah. S celovito oceno potreb po usposabljanju, meddisciplinarnim sodelovanjem in obsežno krepitvijo zmogljivosti odvetnikov projekt skuša spremeniti ne le raven znanja, temveč tudi strokovno kulturo. S tem, da pravnim strokovnjakom zagotovi razumevanje, ki upošteva travmo, postopkovno skrbnost in meddisciplinarno usposobljenost, projekt prispeva h krepitvi pravosodnih sistemov na način, ki je skladen z zavezami EU na področju temeljnih pravic.

Ta priročnik združuje znanje, razmišljanja in izkušnje, ki izhajajo iz usposabljanj, ter jih pretvarja v strukturiran okvir strokovnega razvoja za udeležence usposabljanja. Medtem ko interaktivne delavnice ponujajo prostor za dialog in izkustveno učenje, trajnostni učinek zahteva konceptualno utrditev. Ta dokument zato pomaga pravnim strokovnjakom poglobiti razumevanje otrokom prijaznega pravosodja, ki presega posamezne trenutke usposabljanja. Opredeljuje področja znanja, strokovne veščine in reflektivne odnose, ki jih je treba gojiti, da se zagotovi, da standardi EU niso le poznani, ampak se v praksi dosledno uporabljajo.

Podpora izvajanju prava EU in politiki usposabljanja sodnikov

Direktiva 2012/29/EU določa minimalne standarde glede pravic, podpore in zaščite žrtev, pri čemer posebne določbe obravnavajo ranljivost otrok kot žrtev.¹ Vendar pa samo prenos zakonodaje ne zagotavlja učinkovitega izvajanja. Direktiva izrecno priznava pomen strokovnega usposabljanja za zagotavljanje spoštljivega in ustreznega ravnanja z žrtvami.²

¹ Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov glede pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, člen 22.

² Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov glede pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, člen 25.

Podobno tudi Strategija EU za usposabljanje pravosodnega osebja poudarja, da je kakovostno, v prakso usmerjeno usposabljanje bistveno za enotno uporabo prava EU.³

Ta priročnik prispeva k tem ciljem s prevajanjem pravnih obveznosti v vzorce strokovnega razmišljanja in uporabne kompetence. Odvetnikom pomaga pri ponotranjenju standardov EU kot operativnih meril, ki usmerjajo vsakodnevne postopkovne odločitve.

Preoblikovanje pravnega razmišljanja: od formalnega zavedanja do strukturne pozornosti

Ponavljajoča se tema, ki izhaja iz Ocene potreb po usposabljanju v projektu FOSTER,⁴ je, da se pravni strokovnjaki pogosto zavedajo norm o pravicah žrtev, vendar jih ne vključujejo sistematično v postopkovno strategijo. Ta pojav kaže na širši vzorec znotraj pravosodnih sistemov: soobstoj naprednih pravnih okvirov in rutinskih postopkovnih praks, ki lahko nehote spodkopavajo cilje, ki upoštevajo otroke.

Direktiva 2012/29/EU zahteva, da se žrtve priznajo in obravnavajo na spoštljiv, strokoven in nediskriminatoren način. Za otroke ta obveznost pridobi še večjo normativno težo. Direktiva nadalje nalaga individualno oceno za določitev posebnih potreb po zaščiti.⁵

Analitični premik, ki se zahteva od udeležencev usposabljanja, je subtilen, a globok. Namesto da pravice obravnavajo kot statična jamstva, za katera se domneva, da jih organi izvajajo, morajo odvetniki zavzeti položaj strukturne budnosti. Nenehno morajo ocenjevati, ali postopki odražajo zaščitni duh standardov EU.

Predstavljajmo si scenarij, v katerem policija brez predhodne psihološke podpore zasliši 14-letno žrtev nasilja v družini, ki je pozneje povabljena, da priča v standardnem sodnem okolju. Nobena formalna individualna ocena ni dokumentirana. S čisto formalnega vidika so postopkovni koraki zaključeni. Z vidika, usmerjenega v otroka, pa so bili morda spregledani številni zaščitni ukrepi.

Strukturna pazljivost od odvetnika zahteva, da:

³ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Zagotavljanje pravice v EU – [evropska strategija za usposabljanje na pravnem področju za obdobje 2021–2024](#), COM/2020/713 final

⁴ Alexopoulou, Natasha. [Zbirno poročilo o oceni potreb po usposabljanju](#), CECL, 2025.

⁵ Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov glede pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, člen 22.

- prepozna odsotnost ali neustreznost individualne ocene;
- predvidi potencialno škodo zaradi izpostavljenosti v sodni dvorani;
- proaktivno uveljavlja zaščitne ukrepe;
- oblikuje argumente v smislu največjih koristi in preprečevanja sekundarne viktimizacije.

Ta sprememba v razmišljanju predstavlja temelj otrokom prijazne pravne prakse.

Sodelovanje na nov način: pravica do zaslišanja kot proces

Člen 12 Konvencije ZN o otrokovih pravicah določa pravico otroka, da svobodno izraža svoja mnenja in da se ta mnenja ustrezno upoštevajo.⁶ Splošna pripomba št. 12 pojasnjuje, da mora biti sodelovanje pristno in učinkovito.⁷ Za odvetnike, ki zastopajo otroke, te določbe ne smejo biti le abstraktna načela, temveč poklicne obveznosti, ki jih je treba izvajati v vsakdanji praksi.

Ocena potreb po usposabljanju v projektu FOSTER in nacionalne povratne informacije iz Bolgarije, Slovenije, Madžarske in Grčije kažejo, da strokovnjaki sodelovanje otrok pogosto povezujejo s komunikacijskimi tehnikami – zlasti z veščinami vodenja razgovorov in interakcijo v sodni dvorani. Udeleženci so dosledno zahtevali več usposabljanja o vodenju razgovorov z otroki, vzpostavljanju delovnih odnosov, razumevanju razvojne psihologije in izboljšanju praktičnih komunikacijskih veščin. Ta poudarek kaže, da odvetniki sodelovanje prepoznavajo kot praktični izziv in ne kot zgolj postopkovno pravico. Hkrati Ocena potreb po usposabljanju kaže, da ostaja strukturirana priprava na to, kako ustvariti pogoje za smiselno sodelovanje, omejena.⁸

V praksi se sodelovanje v kazenskih postopkih pogosto razlaga kot priložnost za odgovarjanje na vprašanja. Vendar raziskave in sodna praksa dosledno kažejo, da smiselno sodelovanje temelji na kontekstualnih zaščitnih ukrepih: dostopnih informacijah, čustveni varnosti, gradnji zaupanja in predvidljivosti postopka. Otrok, ki prvič vstopi v sodno dvorano, lahko občuti tesnobo ali senzorično preobremenitev. Brez predhodne priprave in podpore lahko že samo okolje zavira izražanje. V takih okoliščinah se formalna pravica do izražanja ne prevede samodejno v učinkovito sodelovanje.

Odvetnik, ki je občutljiv do otrok, zato razume sodelovanje kot proces, ki ga je treba skrbno oblikovati. To zahteva sposobnost pojasnjevanja postopkovnih korakov v jeziku, primernem

⁶ Organizacija združenih narodov, [Konvencija o otrokovih pravicah](#), sprejeta 20. novembra 1989.

⁷ Odbor za pravice otroka. [Splošna pripomba št. 12 \(2009\) Pravica otroka do izražanja mnenja](#), CRC/C/GC/12, 20. julij 2009

⁸ Alexopoulou, Natasha. [Zbirno poročilo o oceni potreb po usposabljanju](#), CECL, 2025.

otrokovi starosti, vnaprejšnje pojasnjevanje vlog in pričakovanj, predvidevanje stresnih dejavnikov ter predlaganje zaščitnih ukrepov, kadar je to potrebno. To lahko vključuje srečanje z otrokom pred obravnavo, zahtevo po uporabi otrokom prijaznih prostorov ali pričanju prek videopovezave ali usklajevanje s storitvami psihološke podpore. Praktična usmerjenost, ki je bila v povratnih informacijah FOSTER močno zahtevana – vključno s simulacijami in oblikami izkustvenega učenja –, poudarja, da je treba te veščine aktivno razvijati in ne zgolj predpostavljati.

Pomembno je, da se sodelovanje otroka razteza tudi na samo postopkovno odločanje. Resnično sodelovanje vključuje pravico otroka, da je obveščen o postopkovnih možnostih in da izrazi mnenje o poteku postopka. Otrok se na primer lahko počuti nezmožnega ali ne želi biti ponovno zaslišan, pričati na javni obravnavi ali se med obravnavo soočiti z določenimi osebami. Vloga odvetnika vključuje pojasnjevanje razpoložljivih zaščitnih ukrepov, ocenjevanje zrelosti in razumevanja otroka ter, kadar je to primerno, sporočanje ugovorov ali želja sodišču. Čeprav mnenja otroka morda niso vedno odločilna, jih je treba upoštevati in jim dati ustrezno težo. Sodelovanje zato ne zajema le vsebine tega, kar otrok pove, temveč tudi pogoje, pod katerimi se od otroka zahteva, da spregovori.

Travma, spomin in interpretacija dokazov

Eno od najpomembnejših področij, na katerem mora usposabljanje spremeniti strokovno razmišljanje, zadeva travmo in spomin. Empirične raziskave kažejo, da lahko izpostavljenost travmi razdrobi kodiranje in priklic spominov, kar vpliva na koherenco pripovedi.⁷ Otroci se lahko živahno spominjajo senzoričnih podrobnosti, medtem ko se borijo s kronološkim zaporedjem. Čustvena otopelost lahko sovпада s hudo stisko⁹.

Brez poznavanja učinkov travme obstaja nevarnost, da se takšne reakcije znotraj adversarnih pravnih sistemov, ki cenijo linearno doslednost, napačno interpretirajo.

Hkrati pa analiza potreb projekta FOSTER in povratne informacije udeležencev kažejo na jasno in ponavljajoče se povpraševanje po veščinah, ki so ključne za pravno prakso, ki upošteva travmo – zlasti na področju komunikacije, empatije, psihološke osveščenosti in varnega sodelovanja v postopkih. Razlika se zdi bolj konceptualna in sistematična kot naključna: odvetniki zahtevajo praktična orodja, vendar strukturni okvirji, ki upoštevajo travmo, niso dosledno vključeni v obstoječa usposabljanja.

Vključitev raziskav o travmi v pravno razmišljanje krepi pravičnost. Ne razvrednoti dokaznih standardov, temveč jih izpopolnjuje v luči znanstvenega razumevanja.

⁹ London, K., Bruck, M., Ceci, S. J., & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of child sexual abuse: What does the research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy, and Law*, 11(1), 194–226. and Dimitriou K, Efthymiou V, Fragkou K, Peyron P-A, Martrille L, Baccino E, Bacopoulou F, Papadodima S. Forensic Perspectives on Child Sexual Abuse Disclosure in Greece: A Retrospective Study. *Pediatric Reports*. 2026; 18(1):12. <https://doi.org/10.3390/pediatric18010012>

Znanstveno raziskovanje in kakovost postopkov

Ocena potreb po usposabljanju projekta FOSTER in ocena nacionalnih usposabljanj v Bolgariji, Grčiji, na Madžarskem in v Sloveniji kažejo, da odvetniki komunikacijo z otroki dojemajo kot enega najbolj zahtevnih in od veščin odvisnih vidikov postopkov v zvezi z otroki. Čeprav dokumenti ne vsebujejo podrobnih tehničnih kritik obstoječih forenzičnih praks, dosledno poudarjajo pomembne vrzeli v praktični pripravljenosti.

V vseh državah so udeleženci kot najbolj koristne in relevantne teme navedli komunikacijo z otroškimi žrtvami, izvajanje intervjujev, razumevanje protokolov forenzičnih intervjujev in vzpostavljanje delovnega odnosa z otroki. Razvoj praktičnih veščin – vključno s simulacijami – je bil najpomembnejša zahteva za nadaljnje raziskovanje. Zlasti so bile strogo pravne teme omenjene redkeje kot komunikacija, psihologija in veščine v odnosih. Ta vzorec kaže, da odvetniki pomanjkljivosti ne vidijo predvsem v doktrinarnih znanjih, ampak v svoji sposobnosti, da na postopkovno ustrezen način obvladujejo interakcijo z otroškimi žrtvami.

Čeprav se terminologija »postopkovna kakovost« ali »forenzična integriteta« ne uporablja vedno izrecno, dosledna zahteva po simulacijah in uporabnih metodah odraža zavest, da komunikacijske kompetence ni mogoče razviti zgolj s teoretičnim poučevanjem. Odvetniki se zavedajo, da kakovost zasliševanja, način vključevanja in sposobnost prilagajanja razvojnemu in čustvenemu stanju otroka neposredno vplivajo tako na zanesljivost pričevanja kot na otrokovo izkušnjo pravice.

Dokumenti razkrivajo tudi sistemsko razsežnost postopkovne kakovosti. Slovenski udeleženci so na primer omenjali sodelovanje med institucijami, razumevanje vlog drugih strokovnjakov in medsektorsko sodelovanje. To kaže na zavedanje, da postopkovna pravičnost ni odvisna zgolj od posameznih tehnik zasliševanja, temveč od usklajenih praks, ki preprečujejo ponavljajoče se intervjuje, nasprotujoče si pristope ali nepotrebni stres za otroka.

Hkrati pa odsotnost podrobne razprave o vprašanih, kot so sugestibilnost, sugestivna vprašanja ali okuženost dokazov, ne sme biti razumljena kot odsotnost zaskrbljenosti. Povratne informacije namreč kažejo, da odvetniki postavljajo postopkovne izzive v praktične in relacijske okvire. Njihov poudarek na komunikaciji, psihologiji in usposabljanju na podlagi simulacij nakazuje razumevanje, da je kakovost postopka neločljivo povezana s strokovno usposobljenostjo pri vodenju interakcije z otrokom.

Na splošno ugotovitve projekta FOSTER kažejo, da odvetniki razumejo zasliševanje kot ključni postopkovni trenutek, ki zahteva specializirane veščine, vendar menijo, da jih obstoječe strukture usposabljanja niso zadostno opremile za to nalogo. Kakovost postopka se v tem kontekstu razume ne le kot upoštevanje formalnih zaščitnih ukrepov, ampak kot rezultat dobro pripravljene, otroku prilagojene in strokovno samozavestnega zagovarjanja.

Meddisciplinarna usposobljenost kot zaščita pravic

Evropski standardi vse bolj opredeljujejo zaščito otrok in otrokom prijazno pravosodje kot integrirane, večsektorske sisteme. Smernice Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju¹⁰ poudarjajo usklajene in multidisciplinarne odzive, medtem ko Priporočilo Komisije (EU) 2024/1238¹¹ poziva države članice, naj okrepijo integrirane sisteme za zaščito otrok prek strukturiranega medsektorskega sodelovanja. Ti razvojni trendi kažejo jasno smer: varovanje otrokovih pravic ni odgovornost enega samega strokovnega akterja, temveč skupna sistemska obveznost.

Ocena potreb po usposabljanju in razmišljanja udeležencev, zbrana v okviru projekta, so pokazala, da se odvetniki zavedajo, da lahko razdrobljenost med institucijami ogrozi postopkovna varovala. Vrzeli v komunikaciji, pomanjkanje psihološke priprave pred pričanjem, vzporedni postopki z neusklajenimi časovnimi okviri ali negotovost glede vlog strokovnjakov lahko povečajo stres za otroka in oslabijo učinkovitost pravnega varstva. Čeprav se zdi, da takšna vprašanja ne sodijo v strogo pravno dimenzijo zastopanja, neposredno vplivajo na otrokovo zmožnost, da se smiselno in varno udeleži postopkov.

Zato prihodnji udeleženci usposabljanja ne smejo obravnavati meddisciplinarne osveščenosti kot nekaj, kar je treba osvojiti ločeno. Namesto tega morajo aktivno iskati priložnosti za sodelovanje v skupnih, večsektorskih oblikah usposabljanja skupaj z drugimi strokovnjaki, ki delajo z otroki žrtvami. Skupno učenje s policisti, psihologi, socialnimi delavci, sodniki, tožilci in ponudniki podpore žrtvam omogoča odvetnikom, da razumejo institucionalne možnosti, prepoznajo morebitne vrzeli v usklajevanju in gradijo medsebojno zaupanje med poklici.

Usposabljanje v mešanih strokovnih skupinah odvetnikom omogoča, da izkusijo, kako postopkovne odločitve na enem področju vplivajo na zaščitne ukrepe na drugem. Prav tako ustvarja prostor za pojasnjevanje pričakovanj, razpravo o praktičnih ovirah in raziskovanje realističnih scenarijev primerov z več zornih kotov. Takšna skupna učna okolja pomagajo preprečevati nesporazume, ki pogosto nastanejo, ko strokovnjaki delujejo v ločenih kulturah usposabljanja.

Priporočilo Komisije (EU) 2024/1238 krepi to usmeritev s spodbujanjem integriranih sistemov za zaščito otrok, ki temeljijo na strukturiranem sodelovanju. Udeležba v večsektorskem usposabljanju zato ni stranska dejavnost, ampak konkreten način, na katerega lahko odvetniki prispevajo k oblikovanju usklajenih, na otroka osredotočenih odzivov pravosodja. S skupnim usposabljanjem in skupnim razmišljanjem se lahko

¹⁰ Odbor ministrov Sveta Evrope. [Smernice o otrokom prijaznem pravosodju](#), 17. november 2010.

¹¹ Priporočilo Komisije (EU) 2024/1238 z dne 23. aprila 2024 [o razvoju in krepitvi celostnih sistemov za zaščito otrok v najboljšem interesu otroka](#), C/2024/2680.

posamezni postopkovni koraki preoblikujejo v koherenten zaščitni okvir, ki resnično služi najboljšim interesom otroka.

Strukturna ranljivost in enakost pred zakonom

Otroci ne vstopajo v pravosodne sisteme kot abstraktni pravni subjekti. Prihajajo z življenjskimi izkušnjami, ki jih oblikujejo družbena identiteta, družinski kontekst, invalidnost, migracijski status, jezik, družbeno-ekonomsko ozadje in v mnogih primerih tudi pretekla izpostavljenost diskriminaciji ali marginalizaciji. Agencija EU za temeljne pravice je dokumentirala razlike, ki vplivajo na otroke iz manjšin, otroke s posebnimi potrebami in otroke migrantov pri njihovem dostopu do pravosodja in pri tem, kako se njihove pravice uresničujejo v praksi.¹² Te razlike ne izhajajo iz formalnih pravnih izključenosti, ampak iz sistemskih ovir, vgrajenih v postopke, komunikacijske prakse in institucionalne kulture.

Za odvetnike ta realnost zahteva spremembo strokovnega pogleda. Enako obravnavanje ne zagotavlja nujno enake udeležbe. Formalno identičen postopek ima lahko neenake učinke, odvisno od otrokovih zmožnosti, ranljivosti in socialnega položaja. Odvetniki, ki zastopajo otroke, morajo zato preseči nevtralnno, standardizirano razumevanje postopkovne pravičnosti in namesto tega razviti prilagodljiv pristop, ki upošteva kontekst.

Vzemimo za primer otroka migranta, ki je pred kratkim prispel v državo. Čeprav je na voljo jezikovno tolmačenje, lahko kulturne nianse, pojmovanje avtoritete ali travma, povezana z razselitvijo, znatno vplivajo na otrokovo pripravljenost ali zmožnost sodelovanja. Tolmačenje v takih primerih ni zgolj tehnična prevajalska funkcija, ampak del širšega komunikacijskega mostu. Prihodnji udeleženci izobraževanj si morajo prizadevati, da predvidijo takšne zapletenosti in po potrebi proaktivno zahtevajo kulturno kompetentno tolmačenje, pojasnijo neznane pravne koncepte v razumljivih izrazih ter preverijo razumevanje, namesto da ga zgolj predpostavljajo.

Podobno lahko otrok s kognitivno ali razvojno motnjo potrebuje prilagoditve v hitrosti zastavljanja vprašanj, poenostavljene razlage, ponavljanje, vizualne pripomočke ali strukturirane odmore. Brez takšnih prilagoditev obstaja nevarnost, da bo otrokova pravica do zaslišanja postala zgolj simbolična. Sodelovanje zahteva razumevanje, razumevanje pa zahteva prilagajanje. Odvetniki bi si zato morali prizadevati za razvoj sposobnosti prepoznavanja, kdaj so potrebne postopkovne prilagoditve, ter za samozavestno zagovarjanje takšnih prilagoditev v sodni dvorani ali v okviru predkazenskih postopkov.

Strukturne ranljivosti se tudi prekrivajo. Otrok lahko hkrati pripada etnični manjšini, živi v institucionalni oskrbi in doživlja psihično stisko. Prihodnji udeleženci izobraževanj si morajo prizadevati razumeti, da je ranljivost redko enoznačna. Prekrivanje ranljivosti ni abstrakten akademski pojem, ampak praktična spremenljivka, ki oblikuje, kako otroci doživljajo pravne

¹² Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), [Otrokom prijazno pravosodje: perspektive in izkušnje strokovnjakov o sodelovanju otrok v civilnih in kazenskih sodnih postopkih v 10 državah članicah EU](#), 10. junij 2015.

postopke. Neuspeh pri predvidevanju večplastnih ovir lahko nehote povzroči ponovno neenakost.

Pravna kompetenca na tem področju zato zahteva predvidevanje in prilagajanje. Od odvetnikov zahteva, da postavljajo kritična postopkovna vprašanja: Ali otrok v celoti razume postopek? Ali so pojasnila resnično dostopna? Ali je fizično okolje zastrašujoče ali preveč stimulatívno? Ali kulturne predpostavke vplivajo na ocene verodostojnosti? Ali je bilo namenjeno dovolj časa za otrokovo smiselno sodelovanje? Ta vprašanja spreminjajo zastopanje iz reaktivnega zagovarjanja v proaktivno varovanje.

Prihodnji udeleženci izobraževanj bi morali iskati tudi možnosti usposabljanj, ki na konkreten in praktično usmerjen način obravnavajo delo z raznolikimi in ranljivimi skupinami. To vključuje module o komunikaciji z otroki s posebnimi potrebami, kulturni mediaciji, ozaveščanju o travmi in delu z otroki v alternativnih oblikah varstva. Stik z interdisciplinarnimi perspektivami – vključno s strokovnjaki za invalidnost, kulturnimi mediatorji in otroškimi psihologi – dodatno krepi sposobnost odvetnika, da predvidi ovire in oblikuje zaščitne strategije.

Končno, prizadevanje za kompetentnost na tem področju pomeni priznanje, da se pravičnost ne doseže z enotnostjo, ampak z odzivnostjo. Odvetnik, ki je občutljiv do otrok, ne predpostavlja, da je postopkovni okvir sam po sebi ustrezen. Namesto tega odvetnik aktivno ocenjuje, ali struktura resnično upošteva posameznega otroka pred njim. S tem postane pravno zastopstvo mehanizem ne le za uveljavljanje pravic na papirju, ampak za zagotavljanje njihove smiselne uveljavitve v praksi.

Etične napetosti pri zastopanju otrok: lojalnost, neodvisnost in strokovne veščine

Odvetniki, ki zastopajo otroke, morajo biti pripravljene na posebej občutljivo etično področje: situacije, v katerih zastopanje sprožijo ali financirajo starši, vendar je odvetnikova dolžnost lojalnosti do otroka. Povratne informacije, zbrane na usposabljanjih projekta FOSTER v Bolgariji, Grčiji, na Madžarskem in v Sloveniji, kažejo na močno potrebo po praktičnih veščinah – zlasti na področju komunikacije, zavedanja o odnosih in zagovarjanja, usmerjenega v otroka. Ta potreba je neposredno povezana z obvladovanjem etičnih zapletov pri zastopanju otrok.

Odvetnik mora v takih okoliščinah že od samega začetka ravnati s povečano strokovno jasnostjo. Prva bistvena veščina je pojasnitev mandata: sposobnost, da v razumljivih besedah pojasni, kdo je stranka, kaj zastopanje vključuje in kako deluje zaupnost. To vključuje jasno sporočanje staršem, da čeprav so morda vzpostavili stik ali nosijo finančno odgovornost, odvetnik zastopa pravne interese otroka in je zavezan dolžnostim lojalnosti in zaupnosti do otroka.

Enako pomembna je sposobnost vzpostavitve neodvisne in starostno ustrezne komunikacije z otrokom. Odvetniki morajo biti sposobni ustvariti varen prostor, v katerem lahko otrok izraža

svoja stališča brez neprimerne vpliva. To zahteva občutljivost za razvojno stopnjo, čustveni kontekst in dinamiko moči znotraj družine. Povratne informacije iz vseh treh držav poudarjajo, da strokovnjaki cenijo simulacije in izkustveno učenje prav zato, ker teh veščin ni mogoče razviti zgolj s študijem doktrine. Druga ključna kompetenca zadeva razlikovanje vlog. Odvetniki morajo biti sposobni jasno razlikovati med zastopanjem na podlagi navodil in zagovarjanjem največjih koristi. Kadar je mandat slediti navodilom otroka, je vloga odvetnika svetovati, pojasniti posledice in podpirati informirano odločanje – ne pa nadomestiti izražene želje otroka z osebnim presojanjem. Kadar je odvetnik imenovan v vlogi zagovarjanja največjih koristi, mora biti ta vloga prav tako pregledna in jasno izražena vsem stranem.

Poklicna neodvisnost zahteva tudi večšine postavljanja meja. Odvetniki morajo konstruktivno upravljati vključevanje staršev, ne da bi to prevladalo nad pravicami otroka do sodelovanja. To vključuje spoštljivo, a odločno komunikacijo, pisno pojasnilo sporazuma o zastopanju, kadar je to potrebno, in dosledno upoštevanje poklicnih etičnih standardov.

Povratne informacije FOSTER iz sodelujočih držav kažejo, da odvetniki iščejo prav te oblike uporabnih kompetenc: orodja, ki povečujejo zaupanje, izboljšujejo komunikacijo in krepijo uspešnost v dejanskih postopkih. Obravnavanje etične razsežnosti lojalnosti in neodvisnosti je zato del razvoja strokovne identitete, usmerjene v otroka – identitete, v kateri pravno strokovno znanje, etična jasnost in kompetence na področju odnosov delujejo skupaj, da se zagotovi smiselno zastopstvo.

Zaključek

Otroku prijazno pravosodje se uresničuje skozi vsakodnevno strokovno razmišljanje. Z vključevanjem standardov EU v analitične odzive in uporabnimi kompetencami odvetniki neposredno prispevajo k učinkovitemu izvajanju Direktive 2012/29/EU in širših ciljev Strategije EU za usposabljanje pravosodnega osebja.